

תפוז אנשים

בני דון-יחייא

מי יחיה

האם כדאי לכתוב צוואה ולמי ולמה

בראש השנה יכתבון וביום צום כפור יחתמון: כמה יעברון וכמה יבראון, מי יחיה ומי ימות, מי בקצו ומי לא בקצו.

מילים אלה מתוך תפילת הימים הנוראים שחלפו עתה, "ונתנה תוקף", מבליחות לתודעתנו הרהורים שהיינו רוצים לשכוח: לכולנו יש מועד תפוגה. ראוי אם כן בימי הדין והחשבון לתת את הדעת על תכנון הירושה כדי שכאשר נשמותינו ירחפו בעולמות מופשטים, צאצאינו לא יחרפו זה את זה באולמות משפטים.

אנשים נבונים מחלקים חלק מרכושם לילדיהם כבר בחייהם. ההנאה מובטחת, והעיניים שינצצו לעומתם הם נכס מניב ומשתלם בפני עצמו. אלא שהצורך שלנו בביטחון כלכלי מונע מרובנו לוותר על כספינו בעודנו כאן.

אם אין צוואה, אזי לפי חוק הירושה בן הזוג הנותר יורש מחצית, והילדים מתחלקים ביניהם בשווה במחצית השנייה. אבל לא אחת כורה הורה בכך תהום בין אחים, ולפעמים גם בין ילדיו לאמם: כשהם רוצים לממש מיד את חלקם בעיזבון, ובמיוחד בדירה שהאלמנה (או האלמן) גרה בה.

לא פעם מנוחתו האחרונה של אבי המשפחה היא גם מנוחתם האחרונה של צאצאיו, כי מרה וקשה היא מלחמת הירושה. לפיכך מקובל יותר ויותר לערוך צוואות הדדיות, שבהן מוריש כל צד את כל רכושו לבן זוגו. אפשר לצוות בצוואה שרכוש זה יועבר לילדים בבוא יומו של בן הזוג הנותר בחיים.

כשהיחסים הזוגיים רעועים, או כשסביר שהנותר בחיים יקים משפחה חדשה, מומלץ לשקול כתיבת צוואה המורשה את כול הרכוש או את רובו לילדים. הוראה כזאת אינה מונעת

תפוז אנשים

מהורה השני לתבוע מחצית מהעזבון, שאינה רשומה על שמו, אך הזכות אינה מכוח חוק הירושה אלא מתוקף חוק יחסי ממון בין בני זוג. חוק זה קובע כי כלל הרכוש שנצבר בנישואין שייך לשני בני הזוג בשווה ללא קשר לרישומו הפורמלי.

ועוד היבט הראוי למחשבה: קורה תכופות שההורים מסייעים כספית באופן משמעותי לאחד הילדים, בעיקר לרכישת דירה. כתיבת צוואה שתטיב יותר עם הילדים שטרם קיבלו סיוע כזה הכרחית כדי לכונן בין כל הצאצאים צדק חלוקתי שעשוי למנוע סדק משפחתי.

אני ממליץ ללקוחותיי במקרים כאלה להוסיף בצוואה סעיף של "צוואה רוחנית", שבה יביעו את תקוותם שבן הזוג והילדים יקבלו באהבה את שאיפתם, שנכתבה לאחר שיקול דעת, לנהוג בהגינות עם כל יקיריהם.

הפיוט "מעשה אנוש" במחזור ליום כיפור מזקק את הסיפור כולו:

תַּחבֹּלוּתִיו מְזִימָה, שְׁבִתוֹ בְּתוֹךְ מְרָמָה, רְפִידָתוֹ רִימָה, קְבוּר בְּסַעֲיַף אֲדָמָה. וְאִיךָ יִתְגַּאֵה אָדָם - לְהַבִּיל דָּמָה.

ובמילים אחרות: אנחנו פה רק עד מאה ועשרים. האם שווה לאפשר לאגו-הרכושנות לקלקל את החיים בעודנו בחיים? לא נשמע דיל להיט. בין שאיפות לנשיפות, טעימות ללגימות, נגיסות ללעיסות, כדאי לזכור - ולא רק בחודש תשרי - גם את המילים הנפלאות האלה מתוך "ונתנה תוקף":

אָדָם יִסֹּדוּ מַעֲפָר וְסוֹפּוֹ לְעָפָר, בְּנִפְשׁוֹ יִבִּיא לַחֲמוֹ. מְשׁוּל כְּחָרָס הַנֶּשֶׁבֶר, כְּחֹצִיר יִבֶּשׂ וְכֹצִיץ נוֹבֵל, כְּצֶל עוֹבֵר וְכַעֲנַן כֹּלָה וְכָרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וְכַאֲבָק פּוֹרֵחַ וְכַחֲלוּם יַעוּף.

עו"ד בני דון-יחיא, מנהל פורום "דיני משפחה" בתפוז, הוא מומחה לדיני משפחה ירושה. כתב 13 ספרים. באחרונה יצא לאור ספרו החדש, "אמא ואבא רוצים לספר לכם משהו", ספר ילדים על משפחה מתגרשת. מרצה על זוגיות ועל הומור ומודעות ומעלה מופע הומוריסטי על זוגיות, "טובים השניים", ומופע על הומור יהודי, "צחוק הגורל".